

หลักห้ามโจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน : ศึกษากรณีจำเลยหลายคน

สุภา ะชุม*

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรภิรมย์ โกมลารชุน**

บทคัดย่อ

หลักการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญาจำเลยจะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ เป็นหน้าที่ของโจทก์ที่จะนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด ดังนั้น จำเลยไม่มีหน้าที่ที่จะต้องนำพยานมาสู้หรือจะให้การปฏิเสธฟ้องของโจทก์ก็ได้ โจทก์ไม่สามารถบังคับเอาหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของจำเลย จึงไม่สามารถอ้างจำเลยเป็นพยานฝ่ายตนได้ หรือบังคับให้จำเลยให้การหรือเสนอพยานหลักฐานต่อศาลได้

บทบัญญัติห้าม โจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน ในกรณีที่มีผู้ร่วมกระทำความผิดหลายคนนั้นยังเป็นปัญหาว่าในกรณีโจทก์อ้างผู้ร่วมกระทำความผิดหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นเป็นพยาน การรับฟังพยานของผู้ร่วมกระทำความผิดยังเกิดประเด็นปัญหาอยู่มาก โดยจะเกิดการกล่าวหาซึ่งกันและกันไม่ว่าจะเป็นการแยกฟ้องหรือการฟ้องคดีรวมกันก็ตาม ซึ่งสามารถแยกได้เป็นกรณี ดังนี้

1. กรณีผู้ร่วมกระทำความผิดถูกฟ้องเป็นจำเลยคนละคดี อาจเป็นเทคนิคของโจทก์ เพื่อให้โจทก์สามารถอ้างจำเลยคดีหนึ่งมาเป็นพยานอีกคดีหนึ่งได้ จึงไม่ควรอ้างพยานที่ถูกฟ้องเป็นคนละคดีเป็นพยาน เพราะจำเลยได้กระทำความผิดในคดีเดียวกันอาจให้การช่วยเหลือตนเอง

2. กรณีผู้ร่วมกระทำความผิดเคยถูกฟ้องร่วมกับจำเลย แต่โจทก์ถอนฟ้องไปก่อน อาจเกิดจากโจทก์ยื่นข้อเสนอว่า หากให้การเอาผิดกับจำเลยอื่นๆ ได้ จะถอนฟ้องไม่ถูกดำเนินคดี กรณีนี้ผู้ที่ถูกถอนฟ้องอาจจะให้การเท็จเพื่อเอาผิดกับจำเลยอื่นจึงควรห้ามเป็นพยาน

3. กรณีผู้ร่วมกระทำความผิดเคยถูกฟ้องร่วมกับจำเลย แต่ศาลสั่งแยกฟ้องเป็นอีกคดีหนึ่ง ผู้นั้นอาจจะมาให้การขัดทอดถึงจำเลยอื่นในอีกคดีหนึ่ง

4. กรณีผู้ร่วมกระทำความผิดไม่ถูกฟ้องคดีต่อศาล เป็นกรณีที่พนักงานอัยการกันผู้ต้องหาที่กระทำผิดร่วมกันมาเป็นพยาน จึงไม่ถูกฟ้อง ไม่ควรรับฟังเนื่องจากจะทำให้ผู้ร่วมกระทำความผิดนั้นมายันเอาผิดกับผู้กระทำผิดคนอื่นเพื่อให้ตนไม่ถูกดำเนินคดี

5. กรณีผู้ร่วมกระทำความผิดกับจำเลยถูกพิพากษาลงโทษไปแล้ว ผู้กระทำความผิดที่ถูกดำเนินคดีเสร็จเด็ดขาดไปแล้วคงไม่ได้รับประโยชน์อะไรจากการให้การนั้น กรณีนี้จึงควรรับฟังเป็นพยานได้

* นักศึกษาหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

** ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ปัญหาในการอ้างผู้ร่วมกระทำความผิด โจทก์จะอ้างจำเลยจากคดีหนึ่งมาเป็นพยานในอีกคดีหนึ่ง เพื่อเอาผิดกับจำเลยคนนั้นไม่ได้ ในการรับฟังพยานที่เป็นผู้ร่วมกระทำความผิดหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดจึงเป็นปัญหาอย่างมาก เพราะทั้ง 4 กรณีแรกนั้น จะเกิดการกล่าวหาซึ่งกันและกันทั้งยังผิดต่อกฎหมายอังกฤษในหลักที่ว่า จำเลยไม่สามารถเป็นพยานยันจำเลยอื่นได้ไม่ว่าจะเป็นกรณีมีการแยกฟ้องหรือการฟ้องรวมกัน และตามประเทศเยอรมัน ผู้ถูกกล่าวหาไม่สามารถเป็นพยานในคดีที่ตนเองถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด รวมถึงผู้ถูกกล่าวหาร่วมไม่สามารถเป็นพยานที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดของผู้ถูกกล่าวหาคนอื่น ๆ ได้

ABSTRACT

The principle of proof of facts in criminal cases, the defendant will be assumed to be innocent. It is the duty of the plaintiff to prove the evidence without any doubt that the defendant is the offender. Therefore, the defendant has no duty to bring witnesses or to deny the plaintiff's claim. The plaintiff was unable to enforce evidence to prove the defendant's fault. Therefore cannot claim the defendant as his own witness or forcing the defendant to give evidence or present evidence to the court.

Provisions for prohibiting the plaintiff from claiming the defendant as a witness In the event that many people commit a crime, it is also a problem that, in the case of the plaintiff claiming the person who committed the crime or involved in the offense as a witness Listening to the witnesses of the conspirators also caused a lot of problems. Which will result in allegations against each other, whether they are separate lawsuits or lawsuits witch can be separated as follows

1. In the case of a co-offender being sued as a defendant in different cases may be the technique of the plaintiff So that the plaintiff can claim one defendant as another witness Therefore should not claim witnesses who have been sued as a witness because the defendant had committed an offense in the same case, probably helping each other.

2. In the case of a co-defendant having been sued with the defendant But the plaintiff had withdrawn the case before But the plaintiff had withdrawn the case before may be caused by the plaintiff proposing that If the defendants are accused of withdrawing from the proceedings In this case, the person who has been withdrawn may give false statements to condemn other defendants and therefore should not be a witness.

3. In the case of a co-defendant having been sued with the defendant but the court ordered another case that person may come to squeak to another defendant in another case.

4. In the case of a co-offender with a defendant being convicted the perpetrator who has been prosecuted is completely unsuccessful and will not receive any benefit from that action. In this case, it should be heard as a witness.

5. In the case of a co-offender with a defendant being convicted the perpetrator who has been prosecuted is completely unsuccessful and will not receive any benefit from that action. In this case, it should be heard as a witness.

Problems in claiming co-offenders the plaintiff will claim the defendant from one case as a witness in another case. To not condone the defendant in listening to witnesses who are co-conspirators or those who are involved with the offense, it is a very serious problem because the first four cases will accuse each other, and also against the English law in principle that The defendant was unable to testify against other defendants, whether in the case of a separate case or a lawsuit and according to Germany The accused could not testify in the case that he was accused of committing an offense Including the accused, unable to testify about the involvement of the other accused.

1. บทนำ

บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 232 เป็นบทบัญญัติที่ห้ามไม่ให้โจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน ซึ่งกฎหมายห้ามผู้ที่มีฐานะเป็นจำเลยเป็นพยานฝ่ายโจทก์ แต่ไม่ห้ามผู้ที่ร่วมกระทำความผิดกับจำเลย ที่ยังไม่ได้ถูกฟ้องร่วมกับจำเลย และผู้ที่ถูกฟ้องก่อนจำเลยซึ่งศาลได้พิพากษาไปก่อนแล้ว กรณีดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อตัวจำเลย เพราะบุคคลเหล่านั้นอาจจะมาให้การที่เป็นประโยชน์ต่อจำเลย¹

การที่โจทก์อ้างจำเลยเป็นพยานเป็นการไม่ยุติธรรมกับตัวจำเลย เนื่องจากจำเลยจะมาให้การปรักปรำตนเอง ย่อมกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เหตุผลที่ห้ามโจทก์อ้างจำเลยเป็นพยานยันตัวจำเลยเองนั้น ก็เพราะบุคคลมีสิทธิที่จะไม่ถูกบังคับให้ปรักปรำตนเอง (nemo tenetur prodere seipsum) อีกทั้งในคดีอาญาเป็นหน้าที่ของโจทก์ที่จะต้องนำพยานหลักฐานมาสืบพิสูจน์ความผิดของจำเลย จึงไม่ยุติธรรมที่จะยอมให้โจทก์อาศัยประโยชน์จากตัวจำเลยมาลงโทษจำเลยคนนั้นเอง ทั้งนี้ก็เป็นไปตามหลักกฎหมายที่ว่า “บุคคลไม่ควรถูกบังคับให้กระทำการอันเป็นผลร้ายแก่ตนเอง” ตามหลักกฎหมาย มาตรา 232 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และรวมถึงการห้ามทั้งการที่โจทก์อ้างจำเลยคนหนึ่งเพื่อยืนยันเอาผิดกับจำเลยอีกคนหนึ่ง ในคดีนั้นด้วย เหตุผลที่ห้ามมิให้โจทก์อ้างจำเลยคนหนึ่งมาเป็นพยานเพื่อยืนยันเอาผิดกับจำเลยอีกคนหนึ่ง ก็เพราะว่า คำของจำเลยนั้นยากที่จะเชื่อได้ว่าเป็น

¹ ไพจิตร บุญญพันธุ์, “โจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน,” วารสารนิติศาสตร์, เล่มที่ 4, ปีที่ 9, น.1-2.

ความจริง เพราะจำเลยแต่ละคนตกอยู่ในอิทธิพลของความกลัวและความหวัง² (influence of fear or hope) คือ จำเลยมีความกลัวว่าถ้าตนให้การไปตามความจริงที่เกิดขึ้นในความคิดที่ตนมีส่วนร่วมด้วย ตนจะต้องได้รับโทษ และอยู่ในอิทธิพลของความหวัง คือ จำเลยหวังว่าถ้าตนให้การที่เป็นเท็จ หรือถ้าตนให้การซัดทอดว่าคนอื่นทำผิดก็อาจทำให้ตนเองได้รับโทษน้อยลงหรือพ้นโทษได้ ฉะนั้นแล้วผู้ที่มีส่วนร่วมรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดด้วยกันกับจำเลย โจทก์จะอ้างผู้เป็นพยานให้การเอาผิดจำเลยอีกคนหนึ่งไม่ได้ ดังนั้น คำให้การของจำเลยจึงไม่น่าเชื่อถือ เพื่อตัดปัญหากฎหมายจึงห้ามโจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน³

เดิมข้อห้ามมาตรา 232 มีความเห็นแตกต่างกันออกเป็น 2 แนวทาง คือ แนวทางแรกเห็นว่า บทบัญญัติมาตรานี้ ห้ามโจทก์อ้างจำเลยเป็นพยานเท่านั้น แต่หากเป็นกรณีที่จำเลยสมัครใจเป็นพยานของฝ่ายตน คำให้การของจำเลยในฐานะพยาน ศาลย่อมนำมาใช้ได้ ไม่ว่าในทางเป็นคุณหรือเป็นโทษกับตัวจำเลยเอง เนื่องจากความในมาตรา 233 ที่จำเลยมีสิทธิอ้างตนเป็นพยานได้ย่อมสนับสนุนแนวคิดนี้ โดยศาลสามารถนำคำให้การของจำเลยในฐานะพยานมาใช้ในการพิจารณาคดีได้ เพราะความตอนท้ายของมาตรา 233 ระบุถึงคำให้การที่อาจมีผลเสียกับฝ่ายจำเลยด้วยกันเอง ก็ไม่มีข้อห้ามที่ศาลจะรับฟังถ้อยคำของจำเลยที่อ้างตนเองเป็นพยาน ส่วนแนวทางที่สอง เป็นไปตามแนวคำพิพากษาของศาลที่เห็นว่า การที่กฎหมายห้ามโจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน ย่อมหมายความรวมถึง การห้ามโจทก์อ้างคำให้การของจำเลยที่ตอบคำถามค้านของโจทก์ที่เป็นผลร้ายต่อตัวจำเลยที่เป็นพยานด้วย⁴

เมื่อมีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2551 เพิ่มเติมมาตรา 233 ความว่า “ในกรณีที่จำเลยเบิกความเป็นพยาน คำเบิกความของจำเลยย่อมใช้ยืนยันตัวจำเลยนั้นได้ และศาลอาจรับฟังคำเบิกความนั้นประกอบพยานหลักฐานอื่นของโจทก์ได้” กรณีที่จำเลยอ้างตนเองเป็นพยาน โจทก์ คำเบิกความของจำเลยสามารถยื่นเอาผิดจำเลยได้หรือไม่ นั้น พิเคราะห์แล้วไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายห้ามมิให้รับฟัง หากจำเลยอ้างตนเองเป็นพยานแล้วคำให้การนั้นซัดทอดหรือทำให้จำเลยคนอื่นได้รับความเสียหาย จำเลยสามารถซักค้านได้ ดังนั้น คำให้การของจำเลยสามารถรับฟังได้ อันเป็นการบัญญัติที่สอดคล้องกับแนวคิดแรก เพราะให้นำคำเบิกความของจำเลยในฐานะพยานมาใช้ยืนยันจำเลยได้ คือ คำเบิกความของจำเลยอาจถูกใช้เป็นโทษกับตัวจำเลยเองได้⁵

² คณิง ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2561), น. 285-286.

³ ธานี สิงนาท, คำอธิบายพยานหลักฐานคดีแพ่งและคดีอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 16 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์กรุงสยาม พับลิชชิ่ง, 2562), น.324.

⁴ อุดม รัฐอมฤต, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558), น. 232.

⁵ เข็มชัย ชูติวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2557), น. 295.

การที่กฎหมายห้ามโจทก์อ้างจำเลยเป็นพยานในคดีนั้น รวมไปถึงการห้ามโจทก์อ้างผู้ที่ร่วมกระทำความคิดในคดีเดียวกันแต่ไม่ได้ถูกฟ้องเป็นจำเลยด้วยหรือไม่ แนวคำพิพากษาส่วนใหญ่ เห็นตรงกันว่ากรณีเช่นนี้ยอมทำได้เพราะกฎหมายห้ามโจทก์อ้างจำเลยในคดีเดียวกันเป็นพยานฝ่ายโจทก์ ดังนั้นผู้กระทำความผิดที่ไม่ได้ถูกฟ้อง โจทก์ยอมอ้างเป็นพยานฝ่ายตนได้

พยานที่เคยเป็นจำเลยร่วมซึ่งได้แยกฟ้องเป็นคดีใหม่ ไม่ต้องห้ามตามมาตรา 232 เช่น ที่ศาลฎีกาตัดสินไว้ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 810-813/2540 แม้คำให้การของ ส. ถ. จ. และ ศ. ที่พาดพิงถึงจำเลยว่าได้ร่วมกับนาง ท. หรือ ป. จัดทำหลักฐานอันเป็นเท็จเกี่ยวกับการเบิกค่ารักษาพยาบาลให้แก่บุคคลทั้งสี่นั้น มีลักษณะเป็นการชักทอด แต่ก็มีใช้ว่าจะรับฟังไม่ได้เสียทีเดียว ทั้งบุคคลทั้งสี่ก็มีใช้จำเลยในคดีนี้จึงมิใช่การชักทอดจำเลยในคดีเดียวกัน โจทก์จึงอ้างบุคคลดังกล่าวมาเป็นพยานในคดีนี้ได้ และคำเบิกความของบุคคลทั้งสี่ในฐานะพยาน ชั้นศาลก็ไม่ต้องห้ามมิให้รับฟังเป็นพยานหลักฐาน เพราะพยานมาเบิกความด้วยตนเองโดยตรงต่อศาล หากพยานบอกเล่าแต่อย่างใดไม่

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายหลักห้ามโจทก์อ้างจำเลยเป็นพยานตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

หลักการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญาจำเลยจะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ เป็นหน้าที่ของโจทก์ที่จะนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด ดังนั้น จำเลยไม่มีหน้าที่ที่จะต้องนำพยานมาสู้หรือจะให้การปฏิเสธฟ้องของโจทก์ก็ได้ โจทก์ไม่สามารถบังคับเอาหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของจำเลย จึงไม่สามารถอ้างจำเลยเป็นพยานฝ่ายตนได้ หรือบังคับให้จำเลยให้การหรือเสนอพยานหลักฐานต่อศาลได้ เพราะไม่มีบทบัญญัติกฎหมายที่บังคับให้จำเลยให้การหรือต้องนำสืบพยานของตน ผู้ถูกกล่าวหาจึงไม่จำเป็นต้องตอบคำถามตามข้อกล่าวหาตลอดกระบวนการพิจารณาคดี ดังนั้น จำเลยอาจวางเฉยในการร่วมค้นหาความจริงในการพิจารณาคดีได้ เพราะเป็นหน้าที่ของโจทก์ที่จะนำพยานมาพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัยว่า จำเลยเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยผู้ถูกกล่าวหาและจำเลยมีสิทธิและเสรีภาพอย่างสมบูรณ์ตามกฎหมาย โดยสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาและจำเลยในทางอยู่เฉย หรือสิทธิในทางไม่กระทำ คือ สิทธิที่จะตัดสินใจในคดีด้วยตนเอง ทั้งนี้ในชั้นพิจารณาคดีกฎหมายก็ให้สิทธิแก่จำเลยที่จะอยู่เฉยหรือไม่ให้การก็ได้เช่นเดียวกัน⁶

เพื่อประกันสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การของจำเลยในชั้นศาล ผู้ถูกกล่าวหาและจำเลยจึงไม่มีความจำเป็นหรือไม่อาจถูกบังคับให้กระทำการอันเป็นการร่วมค้นหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในคดี เพราะฉะนั้นการนิ่งเฉยไม่กระทำการใดๆ (inaction) ของผู้ถูกกล่าวหาและจำเลยจึงไม่สามารถนำไปใช้ในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน โดยไม่ต้องพิจารณาว่าการนิ่งเฉยของผู้ถูกกล่าวหาและจำเลยจะแสดงให้เห็นถึงข้อเท็จจริงใด และหากข้อเท็จจริงนั้นมีความสำคัญในเชิงพยานหลักฐานมากน้อยแค่ไหนก็ตาม การที่ผู้ถูกกล่าวหาและ

⁶ คณิต ฌ นคร, “ฐานะผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา,” บทบัญญัติ, เล่ม 42, ปีที่ 2, น. 10-14 (มิถุนายน, 2529).

จำเลยไม่มีหน้าที่ต้องร่วมแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีก็เพราะว่า ผู้ถูกกล่าวหาและจำเลยมี “สิทธิที่จะนิ่ง” (The Right to Silence) สิทธิที่จะไม่ถูกบังคับให้การเป็นพยานต่อตนเองนี้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล โดยเฉพาะเมื่อบุคคลตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย ภาษาอังกฤษใช้คำว่า The Privilege against self-incrimination ซึ่งเป็นคำที่นำมาจากรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกา แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 5 (The Fifth Amendment) ซึ่งบัญญัติไว้ว่า No person... shall compelled in any criminal case to be a witness against himself สิทธิที่จะไม่ถูกบังคับให้การเป็นพยานต่อตนเองอันอาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญานั้นคุ้มครองเฉพาะ “ถ้อยคำ” ซึ่งภาษาอังกฤษใช้คำว่า Testimony กล่าวคือ จะบังคับให้บุคคลให้ “ถ้อยคำ” ใดๆ ที่เป็นพยานต่อตนเองอันอาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญาไม่ได้

หลักเรื่องพยานหลักฐานได้ให้ความสำคัญกับคำว่า “ผู้ร่วมกระทำผิด” (Accomplices) มาก เนื่องจากใครที่เป็นผู้ร่วมกระทำผิดความผิดถูกอ้างมาเป็นพยานแล้ว ในการพิจารณาคดีจะมีผลในการวินิจฉัยคดีของลูกขุนอย่างมาก จึงได้ให้นิยามความหมายของคำว่า “ผู้ร่วมกระทำผิด” ในหลักเรื่องพยานหลักฐานไว้ว่า หมายถึง บุคคลซึ่งสามารถที่จะถูกฟ้องร้องและลงโทษได้ในฐานะตัวการ ผู้ช่วยเหลือ และยุบยงส่งเสริมหรือผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ ตามความหมายนี้ความผิดของตัวการและผู้ร่วมกระทำผิดจะต้องมีลักษณะเป็นอย่างเดียวกัน โดย Stephenson v. United States ได้วางหลักไว้ว่า การจะวินิจฉัยว่าพยานเป็นผู้ร่วมกระทำผิดด้วยหรือไม่ให้พิจารณาว่าตัวพยานนั้นสามารถที่จะถูกลงโทษได้จากความผิดอาญาที่จำเลยถูกฟ้องหรือไม่⁷

หลักห้ามโจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน ก็พัฒนามาจากหลักดังกล่าวและยังเป็นกฎหมายที่ได้รับการยอมรับในหลายประเทศ หากจำเลยให้การเท็จเพื่อให้ตนรอดพ้นจากความผิดอาจถูกลงโทษฐานเบิกความเท็จต่อศาลหรือกรณีที่จำเลยไม่ตอบคำถามแล้วอ้างความคุ้มครองจากเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้การเป็นพยานต่อตนเอง จำเลยอาจเป็นที่สงสัยว่าเป็นผู้กระทำความผิดได้ การใช้หลักห้ามโจทก์อ้างจำเลยเป็นพยานในคดีอาญาจึงเกิดปัญหา นั่นก็คือ ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดไม่สามารถเป็นพยานในคดีที่ตนเองถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ร่วมกระทำผิดได้ เพราะผู้ถูกกล่าวหาไม่มีสิทธิและหน้าที่แตกต่างกัน คือมีหน้าที่เป็นผู้ถูกกล่าวหา กับมีหน้าที่เป็นพยาน และผู้ถูกกล่าวหาไม่มีหน้าที่ที่จะต้องให้การและพูดความจริง ซึ่งแตกต่างจากหน้าที่พยานคือต้องให้การและพูดความจริง นอกจากนี้ผู้ถูกกล่าวหายังมีสิทธิที่จะนิ่งและผู้ถูกกล่าวหา ยังมีสิทธิที่จะไม่ให้การปรักปรำตนเอง หากยอมให้ผู้ถูกกล่าวหาสามารถเป็นพยานในคดีที่ตนเองถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดได้ จะทำให้ผู้ถูกกล่าวหาไม่มีสิทธิใดๆ เลย กรณีนี้ใช้กับคำให้การของผู้กล่าวหาที่ไปให้การเกี่ยวกับการร่วมกระทำผิดของผู้ถูกกล่าวหาคนอื่นๆ ด้วย เพราะคำให้การของผู้ถูกกล่าวหาที่ไปเกี่ยวข้องกับผู้ถูกกล่าวหาคนอื่นๆ จะมีผลโดยตรงต่อความรับผิดชอบอาญาของผู้ถูกกล่าวหาที่ร่วม ดังนั้น ผู้ถูกกล่าวหาที่ร่วมจึงไม่สามารถเป็นพยานได้⁸

⁷ Charles E. Torcia, Wharton’s Criminal Evidence, p.343.

⁸ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, “คำชัดทอของผู้ร่วมกระทำผิดที่รับฟังเป็นพยานได้,” วารสารข่าวกฎหมายใหม่, เล่มที่ 87, ปีที่ 5, น. 39 (กันยายน 2550).

เป็นที่ยอมรับว่าเมื่อผู้กระทำผิดได้แยกการดำเนินคดีออกจากกันแล้ว แต่ละคนสามารถที่จะเป็นพยานในการฟ้องร้องคดีของผู้ร่วมกระทำผิดอื่นที่แยกฟ้องไปแล้วได้ แต่อย่างไรก็ตามได้มีการคัดค้านในเรื่องนี้อยู่มาก โดยกรณีเช่นนี้จะทำให้เกิดการกล่าวหาซึ่งกันและกันอีกทั้งเป็นเรื่องที่ขัดต่อหลักการดำเนินคดีต่างๆ ตามหลักที่ว่าจำเลยไม่สามารถที่จะมาเป็นพยานยืนยันจำเลยอื่นในการพิจารณาตัดสินได้ไม่ว่าจะเป็น การแยกฟ้องหรือการฟ้องรวมกัน แต่ในที่สุดแล้วศาลอุทธรณ์คดีอาญา (Court of Criminal Appeal) ก็ได้วางหลักว่าไม่ควรรับฟังคำให้การของผู้ร่วมกระทำผิดหรือห้ามมาเป็นพยานในคดีใดๆ จนกว่าการฟ้องร้องคดีของเขานั้นจะปรากฏเป็นที่แน่ชัดว่าจะไม่มีการพิจารณาที่เป็นปฏิปักษ์ต่อเขาอีกต่อไป จึงเป็นที่เข้าใจว่าหมายถึงกรณีที่มีการพิจารณาคดีสำหรับผู้กระทำผิดนั้นได้ยุติลงอย่างแท้จริงคือได้รับการยกฟ้องหรือศาลพิพากษาลงโทษแล้ว

3. กฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับหลักห้ามโจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน

ในหัวข้อนี้จะได้กล่าวถึงหลักการอ้างจำเลยเป็นพยานในคดีอาญา โดยแบ่งออกเป็น 2 เรื่องด้วยกันคือ การอ้างจำเลยเป็นพยานและการถามค้านจำเลยในกฎหมายต่างประเทศ อันได้แก่ ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศเยอรมันดังต่อไปนี้

3.1 ประเทศอังกฤษ

จำเลยสามารถอ้างตนเป็นพยานได้ ตามความสมัครใจของจำเลย แต่หากจำเลยปฏิเสธไม่อ้างตนเองเป็นพยานคณะลูกขุนก็จะมอดคิดคิดว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิด โดยจำเลยต้องอธิบายให้ได้ถึงการไม่อ้างตนเองเป็นพยาน แต่เพื่อป้องกันไม่ให้โจทก์นำเอาสถานการณ์ที่จำเลยไม่ให้การนี้มาเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายโจทก์เอง จึงมีการบัญญัติห้ามการกระทำดังกล่าว

ในการพิจารณาคดีอาญานั้นคำรับสารภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ร่วมกระทำผิดที่ได้ให้การว่าตนได้กระทำผิดทั้งหมดหรือได้กระทำผิดในบางส่วนของความผิดนั้น ย่อมถือว่าเป็นพยานหลักฐานที่ดีที่สุด แต่คำให้การของผู้ร่วมกระทำผิดด้วยกันแล้วกฎหมายให้ความสำคัญต่อคำรับสารภาพนี้มาก เพราะคำให้การรับสารภาพนั้นจะไปพาดพิงถึงผู้กระทำผิดคนอื่น⁹

ตามกฎหมายอังกฤษนั้นจะเอาตัวผู้ร่วมกระทำผิดมาเป็นพยานไม่ได้ เพราะคำให้การของผู้ร่วมกระทำผิดจะเป็นการขัดทอดกันระหว่างผู้กระทำผิดด้วยกันเองเพื่อให้ตนไม่ต้องรับโทษหรือได้รับโทษน้อยลงจากเดิมโดยการโยนความผิดให้คนอื่น เพราะมนุษย์ทั่วไปย่อมต้องพยายามหรือหาวิธีการต่างๆ เพื่อให้ตนพ้นภัยไม่ต้องมีความผิดมากที่สุด ในการพิจารณาคดีอาญาเองก็ได้ยอมรับหลักความจริงในเรื่องนี้ ดังนั้นจึงได้เกิดหลักเรื่องสิทธิที่จะไม่ให้การที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง (The Privilege against self-incrimination)¹⁰

⁹ John Henry Wigmore, Wigmore on Evidence, Brown and Company, 1961, p. 238.

¹⁰ Charles T. Mc Cormick, Mc Cormick on Evidence, (Handbook Series) West Publishing Co. 1972, p. 304.

จำเลยต้องตอบคำถามค้านของฝ่ายโจทก์ รวมถึงคำถามค้านของทนายความของจำเลยร่วมด้วย เมื่อตนสมัครใจที่จะให้การในชั้นศาล เพราะจำเลยอยู่ในฐานะพยานบุคคล ดังนั้นคำให้การและการตอบคำถามค้านของจำเลยจึงอาจถูกนำไปใช้ในการลงโทษกับจำเลยร่วมได้ แต่ฝ่ายโจทก์ไม่สามารถถามค้านในเรื่องที่เป็นการทำลายความน่าเชื่อถือของจำเลยได้ เช่น การถามถึงคำพิพากษาศักดิ์ก่อนๆ ของจำเลยหรือการถามถึงเคยถูกตั้งข้อหาในความผิดคดีอื่นของจำเลย

3.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา

การนำผู้ร่วมกระทำผิดเป็นพยานถือว่าเป็นปัญหาเพราะขัดกับหลักการใช้สิทธิที่จะไม่ให้การเป็นปฎิเสธต่อตนเองในทางอาญา (The Privilege against self-incrimination) จึงได้มีกฎหมายว่าด้วยการให้ความคุ้มกันให้พยาน แต่ก็ไม่มีผลให้ความผิดนั้นหมดไปเป็นเพียงกฎหมายที่ให้ความมั่นใจกับผู้ร่วมกระทำผิดที่จะไม่ถูกดำเนินคดี และถือเป็นการลบล้างสิทธิของพยานในการจะอ้างสิทธิที่จะไม่ให้การเป็นปฎิเสธต่อตนเองในทางอาญาอีกต่อไป นอกจากนี้แล้วยังมีการให้ความคุ้มกันแก่พยานโดยอาศัยอำนาจของพนักงานอัยการในการต่อรองกับผู้กระทำผิดว่าจะไม่ฟ้อง แต่อย่างไรก็ตามศาลไม่ยอมรับข้อตกลงดังกล่าว เพราะข้อตกลงระหว่างพนักงานอัยการกับผู้กระทำผิดไม่ได้เกิดจากความเห็นชอบจากศาล¹¹

คำให้การของพยานจะไม่ได้ได้รับความคุ้มกัน หากมีการนำคำให้การนี้ไปใช้ในการค้นหาคำให้การอื่นเอามาเป็นพยานหลักฐานยันตัวเขาในภายหลัง ศาลเห็นว่าพยานจะต้องได้รับความคุ้มกันที่สมบูรณ์จากการที่เขาอาจถูกฟ้องร้องในอนาคตจากความผิดซึ่งเขาได้ให้การนั้น คือ ห้ามฟ้องร้องสำหรับผลอันเกิดจากคำให้การของพยานนั้น โดยได้บัญญัติเป็นกฎหมายในลักษณะที่ว่า “จะไม่สามารถฟ้องร้องเพื่อให้ต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับการกระทำ เรื่องราวหรือสิ่งใดๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องที่เขาให้การหรือให้พยานหลักฐานไป”¹²

ในการถามค้านจำเลย จำเลยต้องตอบคำถามเหมือนกับพยานคนอื่นๆ เมื่อพยานให้การต่อศาลแล้ว พยานอาจถูกฟ้องร้องในความผิดเรื่องนั้นๆ ได้ กฎหมายห้ามไม่ให้ถามค้านจำเลยเกี่ยวกับเรื่องที่เป็นความผิดของจำเลยในครั้งก่อน และห้ามถามค้านจำเลยในคำถามที่เกี่ยวข้องกับเรื่องรายละเอียดในความผิดในครั้งก่อนของจำเลย แล้วจะนำคำให้การของเขาที่ได้ให้การไว้ในฐานะพยานในคดีก่อนมาใช้เอาผิดเขาในการพิจารณาคดีหลังไม่ได้ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม ก่อนที่จะมีการให้การจะต้องมีการซักถามพยานและพยานปฏิเสธที่จะให้การ โดยอ้างสิทธิที่จะไม่ให้การเป็นปฎิเสธต่อตนเองเสียก่อน¹³

3.3 ประเทศเยอรมัน

คำช้ดทออดของผู้มีส่วนร่วมในการกระทำผิด ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมันอธิบายไว้ในส่วนของพยานบุคคล โดยมีการตั้งประเด็นคำถามว่า บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดนั้น

¹¹ Charles T. Mc Cormick, Mc Cormick on Evidence, (Handbook Series) West Publishing Co. 1972, p. 304.

¹⁴ Yale Kamisar, Wayne R. Lafave and Jerold H. Israel, Basic Criminal Procedure : Cases, (American Casebook Series) 1980, p. 763.

¹⁵ Charles T. Mc Cormick, Mc Cormick on Evidence, (Handbook Series) West Publishing Co. 1972, p. 306-307.

จะสามารถมีบทบาทในฐานะที่จะเป็นพยานบุคคลได้ด้วยหรือไม่ แต่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ผู้ถูกกล่าวหาไม่สามารถเป็นพยานในคดีที่ตนเองเป็นผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดได้ หลักการดังกล่าวได้รับการยอมรับมาตั้งแต่ครั้งศาลสูงของปรัสเซีย โดยศาลสูงแห่งอาณาจักรไรซ์และศาลสูงแห่งสหพันธรัฐก็ได้ยอมรับหลักการดังกล่าวโดยไม่เปลี่ยนแปลง นอกจากนั้นแล้ว ผู้ถูกกล่าวหาร่วมก็ไม่อาจที่จะถูกสอบปากคำในฐานะพยานที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดของผู้ถูกกล่าวหาคนอื่น ๆ ด้วย¹⁴

เหตุผลที่ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ไม่สามารถเป็นพยานในคดีที่ตนเองถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดได้นั้น เนื่องจากสิทธิและหน้าที่ที่มีความแตกต่างกันระหว่างการเป็นผู้ถูกกล่าวหา กับพยาน ในขณะที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่มีหน้าที่จะต้องให้การและพูดความจริง ซึ่งแตกต่างจากพยานที่มีหน้าที่จะต้องให้การและพูดความจริง นอกจากนี้ ผู้ถูกกล่าวหา ยังมีสิทธิที่จะนิ่งและมีสิทธิที่จะไม่ให้การปรักปรำตนเอง หากยอมให้ผู้ถูกกล่าวหาสามารถที่จะเป็นพยานในคดีที่ตนเองถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดได้ จะมีผลทำให้สิทธิต่างๆ ของผู้ถูกกล่าวหาตกไป โดยหลักการนี้ ก็ใช้กับคำให้การของผู้ถูกกล่าวหาร่วมที่ให้การเกี่ยวกับการกระทำความผิดของผู้ถูกกล่าวหาคนอื่น ๆ ด้วย เพราะการที่ผู้ถูกกล่าวหาร่วมจะรับผิดในทางอาญาหรือไม่ ก็ขึ้นอยู่กับการวินิจฉัยถึงการมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดของผู้ถูกกล่าวหาคนอื่น ๆ คำให้การของผู้ถูกกล่าวหาร่วมเกี่ยวกับผู้ถูกกล่าวหาคนอื่น ๆ จึงมีผลโดยตรงต่อความรับผิดชอบทางอาญาของผู้ถูกกล่าวหาร่วม ด้วยเหตุนี้ ผู้ถูกกล่าวหาร่วมจึงไม่สามารถเป็นพยานได้

4. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาถึงปัญหาในเรื่องหลักห้ามโจทก์อ้างจำเลยเป็นพยานจึงควรเสนอแนวทางว่า ไม่ควรให้ผู้ถูกกล่าวหาที่ถูกฟ้องคนละคดี กรณีเป็นจำเลยมาก่อนแล้วโจทก์ถอนฟ้องไป กรณีศาลสั่งแยกฟ้องเป็นอีกคดีหนึ่ง และกรณีที่ผู้ร่วมกระทำผิดไม่ถูกฟ้องต่อศาล มาเป็นพยาน เพราะหากมาเป็นพยานผู้ถูกกล่าวหาจะไม่มีสิทธิใดๆ เลย และคำให้การของผู้ถูกกล่าวหาร่วมจะส่งผลโดยตรงต่อผู้ถูกกล่าวหาคนอื่น ๆ เพราะผู้ร่วมกระทำผิดจะกล่าวหาซึ่งกันและกันเอง หากจะอ้างผู้ร่วมกระทำผิดเป็นพยานได้ จะต้องเป็นกรณีศาล ได้มีคำพิพากษาจนถึงที่สุดได้รับโทษไปแล้ว

¹⁴ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, “คำชัดทอดของผู้ร่วมกระทำผิดที่รับฟังเป็นพยานได้,” วารสารข่าวกฎหมายใหม่, เล่มที่ 87, ปีที่ 5, น. 39 (กันยายน 2550).

บรรณานุกรม

- เกียรติจิจร วัจนะสวัสดิ์, (มิถุนายน 2547). “สิทธิของผู้ต้องหาที่จะไม่ให้การเป็นปฎิบัติกับตนเอง,” วารสารนิติศาสตร์, 34, หน้า 326.
- เข็มชัย ชูติวงศ์. (2557). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน.** (พิมพ์ครั้งที่ 9) กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษา
กฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- คณิต ณ นคร. (2561). **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.** (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- คณิต ณ นคร. (มิถุนายน 2559). “ฐานะผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา,” บทบัณฑิตย. 42, 2, หน้า 10-14 .
- คณิง ภาไชย. (2561). **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2.** (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- จุลสิงห์ วสันตสิงห์. (2555). **คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1.** (พิมพ์ครั้งที่ 4).
กรุงเทพฯ : เนติบัณฑิตยสภา.
- ธานี สิงนาท. (2562). **คำอธิบายพยานหลักฐานคดีแพ่งและคดีอาญา.** (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานคร
พับลิชชิ่ง.
- ไพจิตร บุญญพันธุ์. “โจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน,” วารสารนิติศาสตร์, 4, 9, หน้า 1-2.
- สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. (กันยายน 2550). “คำชัดทอดของผู้ร่วมกระทำความผิดที่รับฟังเป็นพยานได้,”
วารสารข่าวกฎหมายใหม่, 87, 5, หน้า 39.
- อุดม รัฐอมฤต. (2558). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน.** (พิมพ์ครั้งที่ 6) กรุงเทพฯ : โครงการ
ตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Charles E. Torcia, Wharton’s Criminal Evidence, p.343.
- Charles T. Mc Cormick, Mc Cormick on Evidence, (Handbook Series) West Publishing Co. 1972, p. 306-
307.
- John Henry Wigmore, Wigmore on Evidence, Brown and Company, 1961, p. 238.
- Yale Kamisar, Wayne R. Lafave and Jerold H. Israel, Basic Criminal Procedure : Cases, (American
Casebook Series) 1980, p. 763.